

Договорната основа на политиката на правосъдие, свобода и сигурност са Членове 29 до 42 от Договора за Европейски съюз и Членове 61 до 69 и 17 до 22 от Договора за Европейска общност. Свободата на гражданите на ЕС да пътуват, работят и живеят във всяка точка на Съюза зависи от тяхната сигурност и безопасност. Гражданите на ЕС трябва да бъдат защитени от международната престъпност, да имат равен достъп до правосъдие и респект към основните им права на територията на Съюза. За тази цел ЕС създаде пространство на свобода, сигурност и правосъдие. След като бъде изцяло приложена, концепцията ще обхване въпроси като човешките права, европейското гражданство, индивидуалната мобилност, политиката на убежище и политиката към имиграцията, визовата политика, защитата на външните граници на ЕС и сътрудничеството между националните полицейски, правосъдни и митнически институции. Правителствата на Европейския съюз потвърдиха тези приоритети с приемането през ноември 2004 г. на т.нар. Хагска програма, за изпълнението на която през 2005 г. Комисията представи пакет от мерки.

Гарантиране на основните права

Европейският съюз е основан от създаването си на защитата на човешките права, демократичните институции и върховенството на закона. Тези ценности се съдържат в Хартата на основните права, която потвърждава съществуващите права и включва нови, произтичащи от технологичния прогрес като например биоетиката и защитата на личните данни. Хартата е интегрална част от Европейската конституция.

Сътрудничество между съдебните власти

ЕС отделя специално внимание на тясното сътрудничество между националните съдебни системи, за да гарантира, че решенията, взети в една от Държавите членки, ще се признават и прилагат във всички останали. Този принцип е особено важен във връзка със случаи като развод, настойничество, определяне на издръжка, банкрут или плащане на сметки, когато засегнатите лица живеят в друга Държава членка.

Националните институции на Държавите членки се сдобиха с ново оръжие в борбата с организираната престъпност чрез въвеждането на Европейската заповед за задържане. Тя замества дългите процедури за екстрадиране и ще осигури, че заподозрените или осъдени за престъпление, които се укрият от закона в чужбина, ще бъдат върнати бързо и сигурно в страната, където живеят или където ще се гледа делото им.

Убежище и имиграция

Тъй като все повече хора опитват да влязат в Европейския съюз, за да избягат от война, преследване или природно бедствие или просто, за да търсят по-добро бъдеще, европейските правителства търсят общо решение на споделения проблем. Относно предоставянето на убежище и свързаните с това процедури в момента се изработват общи правила.

ЕС се стреми да ограничи нелегалната имиграция и да предотврати злоупотребите със системата, предназначена да гарантира правата на легалните имигранти и безопасността на европейските граждани. Мерките включват засилване на охраната по външните граници на Съюза и най-вече на източните и южните. Това е свързано със значителни отговорности за новите Държави членки, които заради географското си положение вече носят отговорност за голяма част от тези граници. Новите Държави членки получават финансова помощ за защита на границите.

Борба с престъпността

Гарантирането на сигурността на гражданите е основен приоритет на ЕС. Това означава, че Съюзът прилага едновременно практически и нормативни мерки, за да попречи на криминално проявените лица – наркобарони, трафиканти на хора, перачи на пари и терористи – да злоупотребят със свободите в ЕС.

С оглед на това полицейските сили на Държавите членки си сътрудничат все по-тясно, особено в рамките на Европол. С помощта на мощни компютърни бази данни координационният център на Европол в Хага събира, анализира и препраща информация за криминалните действия.

Атентатите в САЩ от 11 септември 2001 г. предизвикаха координиран европейски отговор на терористичната заплаха. По това време едва 7 от Държавите членки имаха закони срещу тероризма. В момента всички 25 Държави членки приемат такова законодателство като се стремят да запазят последователност в дефиницията за терористичен акт и следващите санкции и наказания.

ЕС работи на партньорски начала с Русия, САЩ и страните от Средиземноморието, както и с международните организации в определянето на политиките и прилагането на мерките за консолидиране на пространството на свобода, сигурност и правосъдие.